

Семінари до Розділу 1. Розвиток філософії від зародження до епохи Відродження

Тема 1. Філософія в житті людини і суспільства

Необхідність буття філософії. Філософське мислення і його особливості. Зміст поняття «філософія». Реальний і умоглядний світ. Подвоєння буття: фізичний світ та метафізичний світ. Метафізика та діалектика. Антропологія. Філософія – школа мислення.

Світогляд як духовно-практичний феномен. Сутність світогляду. Зміст поняття «світогляд». Історичні типи світогляду: міфологія, релігія, філософія. Структура світогляду.

Філософія і наука. Спільне і відмінне у філософії та науці. Об'єкт наукового і об'єкт філософського дослідження. Предмет наукового і предмет філософського дослідження.

Тема 2. Походження філософії, її проблематика та призначення

Передумови виникнення філософії. Історичні умови розвитку людини і суспільства як передумова виникнення філософії. Первісне суспільство і його світоглядна основа. Фактори, які зумовили появу філософських уявлень.

Міфологічний світогляд. Поняття «міф» та «міфологічний світогляд». Особливості міфологічного світогляду. Анімізм. Тотемізм. Фетишизм. Функція міфологічного світогляду.

Походження, проблематика та особливості філософії як світогляду. «Осьовий час» як відображення суспільної та духовної кризи. Пошук нового смислу життя. Філософствування – самовизначення через власний розум. Ознаки філософського мислення.

Призначення філософії. Умови нормального життя людини і проблема її самоактуалізації. Особистісна значущість філософії. Повнофункціональна особистість та її риси. Самостійне мислення. Самосвідомість. Саморозвиток людини і само рефлексивний контроль. Здатність до творчості. Суспільна значущість філософії.

Тема 3. Філософія Стародавнього світу

Умови формування та загальні риси філософії Стародавності. Виникнення науки і філософії як форм теоретичного освоєння світу. Перехід від міфологічного світосприйняття і світорозуміння до теоретичного освоєння дійсності.

Філософія у Стародавній Індії. Пам'ятки давньоіндійської філософії. Веди (Рігведа, Самаведа, Яджурведа, Анхарведа). Варни. Брахманізм. Атман. Упанішади. Сутри. Махабхарата. Рамаєна. Санкх'я. Йога. Ньяя та вайшешіка. Міманса та веданта. Червака-локаятта. Гаутама. Буддизм. Джайнізм.

Філософська думка в Стародавньому Китаї. «Першопорядок» у Піднебесній. Джерела з філософії стародавнього Китаю: Го юй (Книга давнини), Ші цзін (Книга пісень), Шу цзін (Книга історії), Шань хай цзін (Книга гір та морів), Лі шу (Книга порядку), І цзін (Книга перемін), Інь фу

цзін (Книга гармонії тьми). Лаоцзи. Конфуцій. Моцзи. Школи законників, номіналістів, натурфілософів.

Антична філософія. Антична натурфілософія. Мілетська школа (Фалес, Анаксимандр, Анаксимен). Піфагор. Геракліт Ефеський. Парменід. Зенон. Емпедокл. Анаксагор. Демокріт. Софісти. Сократ. Горгій. Протагор. Кініки (Антисфен, Діоген). Ксенофонт. Платон. Аристотель.

Проблема існування людини в елліністичній та римській філософії. Еллінізм. Стоїцизм. Сенека. Епіктет. Марк Аврелій. Епікур. Тіт Лукрецій Кар. Піррон. Секст Емпірик. Плотін. Дамаскін.

Тема 4. Філософія Середньовіччя

Становлення християнської філософії. Перехід від політеїзму до монотеїзму. Християнський монотеїзм. Біблія. Вчення Еклезіяста. Особливості середньовічного світогляду. Апологетичний період розвитку християнського світогляду. Юстин Мученик. Гностицизм. Маніхейство. Аріанство. Тетіан. Тертуліан. Климент Александрійський. Оріген. Афанасій Александрійський. Нікейський собор.

Патристика. Представники східної гілки патристики: Григорій Назіанзін (Богослов); Василій Великий; Григорій Нисський. Представники західної патристики: Амвросій Міланський; Ієронім (перекладач Біблії на латину); Аврелій Августин (Блаженний). Діонісій Ареопагіт. Марціан Капелла. Боецій.

Зародження схоластики. Алкуїн. Універсалії. Реалізм. Номіналізм. Еріугена. Ансельм Кентерберійський. І. Восцелін. П'єр Абеляр.

Аверроїзм, примат розуму. Зародження арабської філософії. Мислителі аль-Кінді, аль-Арабі, Авіценна, Ібн Рушд (Аверроес). Аверроєсова концепція співвідношення філософії та одкровення.

Розквіт схоластики. Томізм. Латинський аверроїзм. С. Брабантський. Бонавентура. Р. Бекон. Альберт Великий. Фома Аквінський. Іоанн Дунс Скот. Уільям Оккам.

Пізньосередньовічна містика. Іоганн Екхарт і його вчення про містичну інтуїцію.

Тема 5. Західноєвропейська філософія епохи Відродження

Культура Ренесансу. Культура Відродження та її основні риси. Данте Аліг'єрі. «Божественна комедія». Франческо Петрарка. «Лаура». Нікколо Макіавеллі. «Державець». «Міркування на першу декаду Тіта Лівія». «Історія Флоренції». Еразм Роттердамський. «Похвала глупоті». Томас Мор. «Про найкращий устрій держави та новий острів Утопія...». М. Монтень. «Досліди».

Відродження та Реформація. Протестантизм та історичні умови його формування. Мартін Лютер. Лютеранство. Жан Кельвін. Кальвінізм.

Вчення філософів епохи Відродження. Філософія флорентійського неоплатонізму. Джованні Піко делла Мірандола. «Філософські, кабалістичні і теологічні висновки». Промова «Про гідність людини». Микола Кузанський.

«Про вчене незнання», трактат «Про припущення» та «Апологія вченого незнання». Натурфілософія XVI ст. Леонардо да Вінчі. Миколай Коперник. Йоган Кеплер. Джордано Бруно. «Про причину, начало та єдине». «Про безконечність, Всесвіт і світи». «Про героїчний ентузіазм».

Тема 6. Філософська думка Київської Русі

Перехід від язичництва до християнства і його вплив на розвиток філософської думки. Язичництво та міфологічна картина світу давніх слов'ян. «Синопис» про обожнення слов'янами сил природи. Культ давніх слов'ян. Відмінності між язичницьким і християнським світоглядом.

Історичні джерела формування філософської культури Київської Русі. «Ізборник» (1073 р.). Збірники «Діоптра» (або «Зерцало»), «Бджола».

Філософські ідеї у творчості давньоруських книжників та в пам'ятках літератури. Іларіон Київський. «Слово про Закон і Благодать». Лука Жидята. «Повчання архієпископа Луки до братії». Феодосій Печерський. «Слово про терпіння і любов», «Повчання про терпіння і смирення». Нестор Літописець. «Життя преподобного отця нашого Феодосія, ігумена Печерського» та «Повість временних літ». Никифор. «Послання митрополита Никифора Володимирі Мономаху», «Послання Ярославу Святославовичу». Володимир Мономах. «Статут Володимира Мономаха». «Повчання» («Поучення»). Климентій Смолятич. «Післання, написане Климом митрополитом руським Хомі Пресвітеру, витлумачено Афанасієм монахом». Кирило Туровський. «Слово про премудрість». Збірник «Златоуст». Данило Заточеник. «Моління Данила Заточеника». «Слово про похід Ігорів». «Києво-Печерський патерик».

Гуманістичні ідеї в Україні XV – XVI столітті. Тенденції і явища українського Передвідродження в XV ст. «Златоструй». Література «зжидовілих». «Логіка Авіасафа» (або «Київська логіка»). «Промова Мойсея Єгиптянина» («Логічний словник»). Юрій Дрогобич. «Прогностична оцінка поточного 1483 року». «Трактат з шести розділів про затемнення». Станіслав Оріховський-Роксолан. «Про турецьку загрозу слово 1-е та 2-е». «Про целібат». «Відступництво Риму». «Про природне право».